

DRUŽINSKI PRIJATELJ

POUČNO-ZABAVNA ILUSTRIRANA PRILOGA „ZARJE“.

— Izhaja vsako drugo soboto —

Pokrite gorje.

Prav na glas
bi se razjokal,
ko bi smel.

Prav na glas
bi se zasmeljal,
ko bi smel.

Kot otrok
bi se zasmeljal,
prav vesel.

Kot otrok
bi se razjokal,
zaihtel:

Ker ne smem —
pa jok zdržujem.
tihonem.

Ker ne smem —
še smeh zdržujem,
čuden vsem.

Hči: Tistu pej ne, suo vit kruotke ljdje.

Mati: Tlko bulši, Jucka, nečko dieni duol kavalet, boum ano zaguodla, mrbet pride kšn soud na piatin.

Hči: Vele, vele. — — Na, je vre pronto nečko dente guor uorlanet. Na kam sm pej denla pjatin (tiplje po obleki), a u garžeti je oud firtofa. Mate, nečko guodte, jest nrdim ta cejt an šalšo ukuli s pjatimom.

Mati: Prou, prou.

(Mati gode, hči prosi okoli, pa kmalu jo mati pokliče k sebi).

Jucka, Jucka, ki si?

Hči: Leti.

Mati: Huode lies, no dieni ano driugo pokrvačo na uorlanet, de ne buom zmerem ano guodla.

(Hči se vrne in strese nabran denar materi v žep. Išče drugo pločo, konečno vsklikne): Orko nanka, glih prou, tu buo fanj za te mlade punce tle ukuli.

(Menjava pločo in se smeje).

Mati: Ke deš, Jucka, a kej je duoste dekles leti?

Hči: Duoste, duoste, vsake sorte jih je. (Gleda okoli).

Mati: Oo, blazr njem! ke so mlade jen ne vejo še, kaku je svet frderban. Anka jest sm bla ambot, fanj, mlado lepo dekle, de me je blo an lešt za videt, ma zdej pej me je joh ino gorje, družga nimam kukr mižerjo, jen cesto, ke po nje huodem jen pej še ta uorlanet. O Buh pomagej, Buh pomagej! (Se skoraj joka.)

Hči: Mati, moučte, moučte no, zagodte rajši to polko.

Mati: Čak, no čak, da se mi rouka malo odpōčije. Kaj misliš, da jemam dvajste let, kali? O, ke be bla jemela pr dvajsteh letih tisto pamet ke jemam zdej, be blu bulše zamu kukr ke je. — Nanka ne misli, de smo ble taku uboze duoma, nismo ble ne. Jemele smuo svojo hišo, nekaj grunta, zmerem kšn riep uod krave v štale jeno tudi prasea v hleve. Ma kej ke mladust je norust. Čuj Jucka, skorej me je an malo sram, ma vselih bulše, de ti povem za an douber nauk. Znaš, namesto, da be bla kontenta s tem ke je blu, sm se pej začielu nuoset čez stan. Zmerem nuova krila nn firtofe, paletu po muode, šulnn remene s fibjo, za vrat

Kaznovana potrata.

Burka v 1 dejanju.

(Osebe: Mati-vdova in hči.)

Za pregrinjalom se sliši na odru organet. Zavesa se dvigne in počasi prihaja razcapana skoro slepa vdova z organetom pod pazduho. Za roko jo vodi razcapana hčerka, ki nese v drugi roki kavalet. Vdova ima črne naočnike. Govorita v dialektu.

Mati: Jej, ku se me blešči, ka smo na korši al pr molestrate?

Hči: Ne, nismo tm, ne, tle je lih taku an majhn plac jn kuker ana letrika gori na sredi. Slišite mate, kaku ke šemi okul vs? Znaste, forte duosti fulka je leti včep, du zna, kej ke more bet?

Mati: Buh ga vedi, muorbet je kšn šjopero?

židan krpuon, lete uod spred an pantape, glavo pej fraj brez tega fečola. Anka z buštm sm se začela stiskat ino žventolo sem se kúpla na ketenci, de be bla buolj gajpojska. Na šagri jeno par guodceh pej nism nikole falila na brjarjih. Tisto je bil muj lešt, de sm se sükala. Klko boutu me je moja ranca mate, Buh je dej nebesa, trücala: jeme pamet, jeme pamet. Ja sm porajtala. Lih ku buob v steno. Puotle, ke sm bla zmerem uokule, se je an fnt zagledal u mene, ne u mene, prou za prou, u muj paletu jino püšele, jen magarej taku ne, uo sv. Martine je bla uohcet. Puotle, puotle so začele prave vite zame. Tvuj ranek uoče — Buh se me usmili za düšo — ni biu tašen, ku sem rajtala prej, de je. Še muoj uoče no mati so me pravli: gledi punca, da vžameš anga duobrega krstjana, ke ni use zlato, kr se sveti. Pa lih krstjan ni biu duober: h maše je šou vsake kvatre ambuot. k spovde pej samo ku je biu mesjon, piu zmerem jeno ku se je napiu pej še klev ino rentaćo doma, dokler je šlo vse fuč, ke ni blo žegna božjega.

Hči: Goudte mate, goudte!

Mati: Čak no, de povem do konca. Anka premoženja smo imeli prej zaoga duobrega kmeta. Tüdi blagu v štali. Aja še tu te moram povedat: ke te ni blu še na svete, sm ambot polila rezance za krave z guorko vuodo. jen me je štrkno se škafa lih nuter v uoči, jen uod takrat naprej prou malo videm, skuorej neč. Kolko buoto sem šla v špetav, tm so me na zadnje dale te črne uočale, uen so rekli, dv jeh moram zmerem nouset, če ne de boum zgebila še tu malo vište, ke jemam.

Hči: Dejte goudte, mate, guodt!

Mati: Buom hmale boum. O orje meni, ke nemam nobenga na tem sveti. Prej je blo treba pamet jemt jin lhko be jo bla jemela, sej je bla še Ma ijina družba za dekleta pr ns, jin mi je zmerem pravla mati, de se drži z dobrimi puncami vkep jin de huodi v Marijino družbo. Ne, sem djala, tega pej ne, šantoča pej nečem bet, Buh ga zmerem muoli tko muoli. Jen muoja je morala veljat, v družbo nisem šla. Zdej pej videm, de kdor ne uboga. ga tepe nedluga.

Hči: Zaguodte, dejte, dokler je še kej ljdi.

Mati: Vele, bom, vele, da bodo punce ve-sele, sej so brez skrbi, jest reva pej ne vem, kaj bomo večerjale ne kam bomo šle spat. O Buh se me usmili. Imaš pjatin, Jucka?

Hči: Leti je.

Mati: Prou je prou.

(Gode polko.)

Zavesa pade.

Ob okencu je slonela.

(Slika iz Trsta.)

Zvečer je bilo. Pozno v noč je slonela ob okencu svoje temne sobice. Nepremično je zrla na velikomestno vrvenje in norenje. Neštevilne množice so hitele po ulicah v raznih oblekah. Tupatam se je slišala godba, tulenje, rogovilenje, hripavi glasovi pijancev, bogokletno vpije socialistov. Imenitne kočije so se pomikale po sr dini ulic. Redarji na konjih so jim delali prostor. Pijano, nervozno veselje, nemirno drhtenje strastnih zadoščenj je obvladovalo ljudi.

In ona je slonela ob okencu zamišljena . . . Vsako toliko je morala z robcem obrisati steklo, katero je nadihala s svojo, dasi slabotno sapo.

Vstajali so ji spomini iz lanskega pusta, ko je sama bila deležna vseh teh razveseljevanj.

Lani je imela še ljubo mater, katera jo je vedno svarila:

„Amalija, ne hodi na ples, Amalija, doma bodi, — Amalija varuj se noči, noč ima svojo moč“.

Tako je skrbna mati govorila dan na dan v lanskem predpustnem času. Tako pa Amalija ni storila, temveč hodila je na ples, doma ni hotela čepeli, no i se ni bala. Letos je vse drugače. Matere ni več. Spravila jo je naduha. Ni dolgo, odkar počiva v grobu. Amalija zahaja pogostoma na pokopališče. Z blagoslovljeno vodo kropi materino gomilo in jo napaja vročimi solzami. Kako rada bi še imela mater, kako rada bi jo poslušala. Ni je več mamice . . .

Pustni večer je, pustna noč. Vrhunec norosti in greha. Amalija je še ta dan klečala na grobu matere. Oh kam neki naj gre. Saj ji je vse pusto in prazno. Poskusila bi morebiti iti v veselo družbo, da pozabi svoje gorje. Ne! Tega ne bode storila nikdar. Predobro ve, da se otožao srce počuti še bolj nesrečno, ako je v taki družbi. Takemu sreju je treba miru, tihega miru in ne posvetnega hruma in šuma.

Ob okencu je slonela. Nemo je opirala pogled na te množice, poulično druhal.

Pomilovala je ta nesrečna bitja, ki iščejo in navidez najdejo svojo srečo v teh poganskih razkošnjih. Milo ji je bilo pri sreju posebno tedaj, ko je videla med gnječo kako lahkomišeljno mlado, lepo dekle. Na misel ji je prihajalo. Morebiti nima matere v Trstu, n zato je prosta. Lahko pa, da matere ne poslušá, kakor je ni poslušala sama — Amalija. Vest jo je zapekla in oko se je poroselo, misel je zbežala k mat-ri, srce ji je bilo tudi pri materi.

Ob okencu je slonela pozno v noč. Razuzdanosti so se množile, ker se je bližala polnoč. Po-

Bazilika sv. Antona v Padovi.

sodo pustnega veselja je treba izprazniti do dna. Drugi dan je pepelnica. Za pust je treba čakati še celo, dolgo leto. Amalija ni mogla več vsega gledati, kar se je godilo po ulicah. Zapustila je svoje okence. Potegnila z blede roko zagrinjalo po čez, šla k postelji, zdrknila na kolena in molila za — svojo mater. Z rokami si je zakrila svoje, nekdanje cvetoče obličje. Molila je pozno v noč — — — za lahko miselne tovarišice — — — za vse.

Čez nekaj časa je nastalo vpitje na ulicah. Iz radovednosti je nepremišljeno skočila k oknu. Kaj je videla? Strašen prizor. Pretep je bil. Kri je tekla. Kletvine in umazane besede so se slišale. Redarji so prihiteli in povezali nekaj moških in žensk ter jih odvedli seboj.

Ob okencu je slonela — — — in jokala. Ko so se bile ulice za nekaj časa spraznile, je legla k počitku. Očes ni mogla delj časa zatisniti. Bolela jo je glava pa tako hudo, kakor bi ji jo kdo zabijal z žebli. Spomnila se je na mater in rekla sama sebi: „Bodi to za mojo nepokorščino“. Proti jutru je zadremala. Kmalu pa se je oglasil zvon iz bližnje cerkve in vabil ljudi k Bogu.

Amalija je že delj časa rada zahajala v cerkev in tam iskala pa tudi našla tolažbo. Spominjala se je pač vedno, da je tudi njena mati pridno obiskovala hišo božjo in molila tu za svojo nepokorno hčer. Odkar je bila mati mrtva, ni minil dan, da bi re šla v cerkev molit za svojo mater, in tolažit svoje žalostno srce.

Danes je pepelnica. Prišlo je mnogo, mnogo ljudi k službi božji. Duhovnik je po sv. maši pokleknil in si potrosil pepela na glavo, potem pa ga delil vernikom, ki so pristopili in pokleknili k oltarju. Prišel je tudi do Amalije. Pogledala ga je nehote in prestrašila se pri besedah: „Spomni se človek, da si prah in da se v prah povrneš“.

Odstopila je in dala prostor drugim ter šla v klop. Globoko so ji šle v srce besede: Prah si in pepel“ — — — Oh, oh, moja ljuba mati, ki je lani šla po pepel, je že letos v grobu, Bog ve, kedaj bom šla tudi jaz za njo? Ves dan se je počutila slabo. No tako hudo še ne bo, si je mislila. Toda danes je sredo. Ob sredah je v zadnjem času hodila navadno k sv. spovedi. Tudi danes je šla. Saj je dobivala tu toliko tolažbe in naukov, da se je čutila dovolj močna prenašati svoje gorje.

Proti večeru jej je bilo vedno hujše. Šla je zgodaj v postelj. Toda čim je vlegla, jo je hotelo zadušiti. Naslonila se je na vzglavje. Ni pomagalo. Vstala je, oblekla se, vsa tresoča se od mraza in slabosti, ter šla sedet v naslonjač — — —

Pri oknu je sedela — — — in zaspala — — — spala je trdno — — — trdno — — —

Drugo jutro so jo našli mrtvo v naslonjaču. Med belimi prsti so ji dobili rožnivenček. Okolu vratu je imela svetinjico Matere božje.

Amalija je sedaj pri materi.

Za kratek čas

Pri peku.

Poželel je kasno zvečer nek gost rožičke (kifece) zato pošle svojega slugo k peku. — Pek je ravno vrata zaprl — zato začne sluga trkati in lopati na vrata. Pek vpraša:

„Kaj bi radi?“

„E, dajte mi jeden rožiček za mojega gospodarja“

Pek se oglasi, da ni vredno zato odpirat vrat. Sluga pa reče nato:

„Šaj ni treba nič odpirati — daste mi lahko skozi luknjo ključavnica“.

Jaz se ne bom z Bogom pravdal.

Nekdo je prav ravnodušno in neobčutno govoril o boleznih svoje žene, zato ga njegov prijatelj posvaril, kako more tako mirnodušno kaj tako žalostnega pripovedovati, on pa reče:

„Ne želim ravno, da bi mi umrla — pa če jo ljubi Bog vzame k sebi — jaz se ne bom šel z njim pravdat!“

V šoli.

„Kdo je bil Abraham?“ vpraša v šoli katehet.

„Ne vem“, odgovori deček, „še nisem slišal nič od njega“.

„Kako misliš tedaj, jeli Abraham še živi ali ne?“ —

„Da še živi“ —

„Ti neumnež, kako dolgo je že, kar je on umrl“.

Deček jokaje: „Ne zamerite g. katehet, mi stanujemo daleč od vasi in malokdaj zvemo, kdo tu umrje“.

Ciganček in kmetica,

Vprašala je gospodinja cigančka:

„Kaj hočeš, kruha ali mleka?“

„Jaz bi najraje podrobil,“ odgovori ciganček.

Na sodišču.

„Znate pisati?“

„Ne“.

„Torej napravite križ“.

„V imenu Očeta in Sina in sv. Duha“.